

Marko Babić SIMBOLIKA UZ ČITANJE EVANĐELJA NA MISI

“Misno je slavlje središte svega kršćanskog života ..., a čitanje evanđelja tvori vrhunac liturgije riječi. Njemu valja iskazati najveće poštovanje” (Opća uredba misala – dalje: OUM - br. 16 i 60). Zbog toga je obred čitanja evanđelja na misi, s pravom, popraćen mnogim simboličkim i znakovitim radnjama kojima vjerna zajednica iskazuje osobito poštovanje Božjoj riječi da bi je lakše prihvatila vjerom i zahvalnošću. Jer, “*Krist je prisutan u svojoj riječi i on govori kad se u Crkvi čita Sveto pismo*” (SC 6).

Čitanje Svetoga pisma u liturgiji nije obično čitanje nekoga teksta, nego je to obredno čitanje Božje riječi i zbog toga mora biti obilježeno osobitom svečanošću i ozbiljnošću. Tome doprinose različiti čimbenici: službenik naviještanja, mjesto naviještanja, knjiga iz koje se čita te popratni znakovi i simboličke radnje što prate to svečano čitanje. Ovdje ćemo svratiti pozornost na neke od navedenih sastavnica, s posebnim naglaskom na čitanje evanđelja, imajući uvijek na pameti da se radi o simboličkim činima koji “*objavljuju i djeluju ... otkrivajući ono što je onkraj očitosti stvari*”.

MJESTO NAVIJEŠTANJA

Mjesto naviještanja Božje riječi jest *ambon* koji zbog dostojanstva onoga čemu služi, treba biti tako postavljen i izgrađen da se prema njemu “*za vrijeme liturgije riječi sama od sebe obraća pozornost vjernika*” kojima treba omogućiti da “*dobro vide i čuju zaredene službenike i čitače*” (OUM 309). Zbog istih razloga preporučuje se da *ambon* bude “*nepomičan, a ne tek obični pomični stalak*” (Isto mj.). Samo ime *ambon* u izvorniku sugerira poviše-

no mjesto na koje se uspinje i koje svojom povišenošću sugerira da Božja riječ dolazi *odozgor*.

U crkvi treba biti samo jedan ambon s kojega se “*proglašavaju jedino čitanja, pripjevni psalam i vazmeni hvalospjev. Na njemu se može držati homilija i izreći nakane sveopće molitve vjernika. Dostojanstvo ambona iziskuje da na nj uzlazi samo služitelj riječi*” (Isto mj.). Za druge službenike, kao što su: tumač, ravnatelj obreda (ceremonijar), voditelj pjevanja i sl. treba pripremiti poseban stalak koji se jasno razlikuje od ambona oblikom i mjestom što ga zauzima u crkvi. Nije prikladno ni da predsjedatelj obavlja svoju predsjedateljsku službu na ambonu. On tu svoju službu obavlja s posebna sjedala prilagođena mjestom u crkvi i izgledom što sugerira i omogućuje službu predsjedanja liturgijskom skupu. To sjedalo trebalo bi biti tako postavljeno i oblikom prilagođeno da ga svi prisutni vjernici lako vide dok je predsjedatelj na tom mjestu, ali i da on sam može vidjeti sve vjernike i čuti čitanja i pjevanje.

KNJIGA ZA ČITANJE BOŽJE RIJEČI

Uvodne napomene za misna čitanja, otisnutu na početku Reda nedjeljnih čitanja za godinu A, posvećuju tom pitanju značajnu pozornost i donose veoma praktične upute u brojevima 35 – 37. Tu, između ostaloga, čitamo: “*Knjige iz kojih se čitaju čitanja riječi Božje, a tako i služitelji te svi pripadni čini, mjesta i stvari trebaju u vjericima pobuđivati spomen da je tu prisutan sam Bog koji sada govori svojem narodu. Stoga se treba pobrinuti da knjige budu doista dostojne, urešene i lijepe jer su one u liturgijskom slavlju znakovi i simboli višnjih zbilja*” (br.35).

Knjige za čitanje riječi Božje mnogo su više od običnih tehničkih pomagala na kojima su otisnuti tekstovi koji nam mogu poslužiti u pripremi čitača ili za vrijeme posebnih skupova na kojima se tumače svetopisamski tekstovi što će se čitati u bogoslužju. Veliko je osiromašenje obreda, znakovitosti i dostojanstva navještaja Božje riječi kad čitači donose na ambon kopirane tekstove na pojedinačnim listovima i iz njih čitaju. Nažalost, to se događa i na nekim najsvečanijim slavljinama.

To što je rečeno općenito o knjigama za čitanje riječi Božje na misi, još više vrijedi za *evanđelistar*. Spomenute *Uvodne napomene* o tome su izričite: “*Budući da je proglas Evanđelja uvijek vrhunac liturgije riječi, po predaji i Istoka i Zapada, uvijek su se*

razlikovale knjige biblijskih čitanja. Evanđelistari su se s najvećom pomnjom ispivali, krasili i častili, više od koje druge knjige. Stoga je i u naše vrijeme prikladno da katedrale, te barem posjećenije župe i crkve imaju poseban evanđelistar, različit od drugih knjiga. Ta se knjiga, s pravom, kod ređenja predaje đakonu, a u biskupskom se ređenju stavlja izabraniku na glavu” (br. 36). Nasreću, imamo veoma prikladno pripremljen evanđelistar na hrvatskom jeziku, a neki su mu korice još dodatno ukrasili posebnim umjetničkim ukrasima. Takvi evanđelistari doprinose dostojanstvu i ljepoti misnog bogoslužja.

POSEBNI OBREDI UZ ČITANJE EVANĐENJA

Budući da je “*čitanje evanđelja vrhunac liturgije riječi*” i da “*mu valja iskazati najveće poštovanje*”, sasvim je normalno da je čitanje evanđelja na misi popraćeno raskošnijim i raznolikijim obredima u usporedbi s drugim svetopisamskim čitanjima. Upozorit ćemo ukratko na neke osobitosti.

Službenik i njegova priprava

Svečano čitanje evanđelja na misi pripada đakonu, ili – ako njega nema – svećeniku. Za tu prigodu đakon moli poseban blagoslov, što mu ga udjeljuje biskup ili svećenik predsjedatelj liturgijskog skupa. Ako je navjestitelj evanđelja svećenik a slavlju predsjeda biskup, i taj svećenik traži blagoslov od biskupa kao i đakon. Ako nema ni biskupa ni đakona, svećenik moli prignut pred oltarom: “*Svemogući Bože, očisti mi srce i usne da mogu dostojno navijestiti tvoju svetu Blagu vijest.*” Čitanje evanđelja čitava zajednica sluša stojeći na nogama u znak osobita poštovanja i spremnosti prihvatiti pročitano.

Ophod za evanđelje

Evanđelistar se donosi u crkvu u ulaznom ophodu a nosi ga đakon ili, ako njega nema, jedan od koncelebranata. Evanđelistar se polaže na oltar i tu stoji dok se ne zapjeva Aleluja ili odgovarajući redak u korizmenom vremenu. Tada navjestitelj evanđelja svečano nosi evanđelistar prema ambonu u pratnji poslužitelja kojima je na čelu kadioničar. Poslužnici se za vrijeme čitanja evanđelja rasporede tako da su svi okrenuti prema ambonu iskazujući tako posebno poštovanje Kristovu evanđelju.

Navjestitelj pozdravlja sklopljenih ruku

Prije čitanja evanđelja navjestitelj pozdravlja zajednicu uobičajenim pozdravom *Gospodin s vama* na što narod odgovori: "I s duhom tvojim." Pozdrav i odgovor učestali su i uobičajeni, ali ovdje je to popraćeno posebnom uputom na koju se mnogi navjestitelji evanđelja ne osvrću. OUM br. 134 propisuje: "*Svećenik na ambonu otvori knjigu i sklopljenih ruku kaže: 'Gospodin s vama ...'*"

Mnogi svećenici, po inerciji, i u toj prigodi raširenih ruku izgovaraju *Gospodin s vama*, a to se protivi navedenom propisu. Zbog toga je potrebno razjasniti zbog čega je nastala ta iznimka i koji joj je smisao. Taj pozdrav prije naviještanja evanđelja nije pozdrav zajednici u pravom smislu te riječi kao što je slučaj na drugim mjestima u misnom slavlju. Navedeni pozdrav na ovoj mjestu sredstvo je uspostavljanja kontakta sa zajednicom i upozorenje da slijedi nešto osobito važno. I zbog toga bi trebalo slijediti preporuku da se pozdrav *Gospodin s vama* ovdje poprati sklopljenim rukama.

Uz sve rečeno, za početak i završetak čitanja evanđelja dobro se prisjetiti i odredbe da na Cvjetnicu i Veliki petak pri čitanju evanđeoskog izvještaja o mucu Gospodnjoj "*nema svijetla ni kađenja, ne pozdravlja se niti se zna menuje knjiga*". A nema ni završnog usklika *Riječ Gospodnja!* To je ostatak prvotne liturgijske jednostavnosti kada su sva čitanja počinjala bez izgovaranja naslova i drugih znakova koji su sačuvani za ostale dane u godini.

Ostali popratni znakovi

Iz obilja simboličkih znakova što prate čitanje evanđelja na misi ističemo još neka: znak križa, kađenje i ljubljenje knjige. *Znak križa* što prati proglas naslova evanđeoskog odlomka uključuje najprije znak križa učinjen na knjizi, potom svih sudionika u bogoslužju na sebi: na čelu, na usnama i na prsima. Sama činjenica što je predviđen za svakoga sudionika u misnom bogoslužju, zaslužuje posebnu pozornost, stvarno prakticiranje i vjerničko poštovanje.

Kađenje općenito izražava počast osobama i pojedinim stvarima, ali je i znak molitve Bogu. Ovdje je u službi očitovanja svečanog poštovanja knjige, ali i izražaj vjere da je tu Krist stvarno "*prisutan u svojoj riječi i da on govori kad se u Crkvi čita Sveto*

pismo” (SC 7) i doziva u pamet riječi Otkrivenja 8, 4: “*I vinu se dim kadioni s molitvama svetih iz ruke anđelove pred lice Božje.*”

Poljubac knjizi iz koje je pročitano sveto evanđelje znak je osobita poštovanja prema knjizi u kojoj je sadržana Kristova riječ. Isti je znak propisan i za oltar, *stol Kristova tijela*, koji svećenik ljubi na početku i na kraju misnog slavlja. Dok navjestitelj ljubi knjigu evanđelja, predviđeno je da tiho izgovara molitvu: “*Evandeoskom riječju uništiti se naši grijesi.*” Molitva je predviđena za navjestitelja i nije baš prikladno da se izgovara naglas. Kad đakon poslužuje biskupu, nakon čitanja evanđelja donosi knjigu biskupu da je poljubi. U svečanijim slavljinama biskup može blagosloviti narod evanđelistarom (OUM br. 175). Nakon toga, evanđelistar se odloži na pokrajnom stoliću i time je uloga evanđelistara završena.

Polazeći od vjerničke činjenice da je “*riječ Božja, što se nudi u liturgiji, snagom Duha Svetoga stalno živa i djelotvorna*” (OUM 4), a da je “*čitanje evanđelja vrhunac liturgije riječi kojemu valja iskazati najveće poštovanje*”, svi popratni obredi i simbolički znakovi uz čitanje Svetoga pisma zaslužuju osobito poštovanje i preporuku da se prema njima postupa po uputama i preporukama što ih donose liturgijske knjige. Time se lakše i ispravnije odgovara na odslušanu Božju riječ.

A Bog “*uvijek očekuje taj odgovor koji se sastoji u osluhu i posluhu te klanjanju u Duhu i istini. Sam Duh Sveti čini taj odgovor djelotvornim kako bismo ono što u liturgijskom činu čujemo proveli u život, po riječi sv. Jakova: ‘Budite vršitelji riječi, a ne samo slušatelji!’*” (Jak 1, 22).